

سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

اداره مخطوطات

فهرست شد
عکاس‌زاده

آفت زدایی شد
۸۷/۹/۲

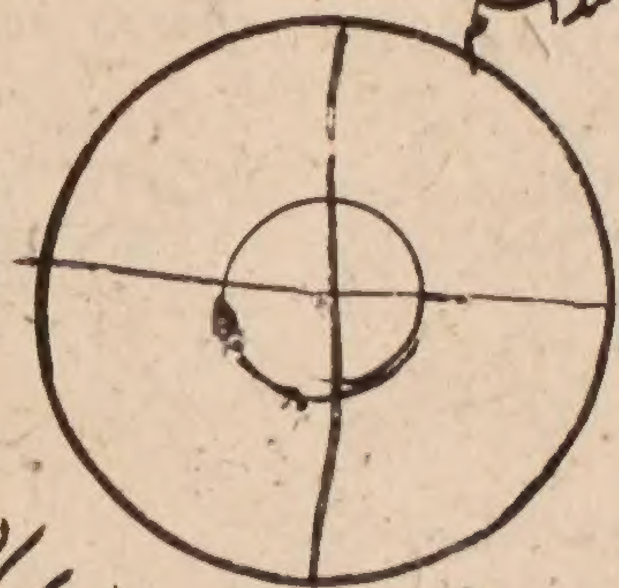
نام کتاب: فارسی هیئت = فتحیه
مؤلف متن: علی بن محمد قوشجی
محشی
مترجم
شارح
تاریخ تحریر: ۱۰۵۸ ق — نوع خط: نستعلیق — تعداد سطر: ۱۶
نام کاتب: محمد تقی دهخوارقانی
موضوع: هیأت و نجوم — زبان: فارسی — عدد اوراق: ۳۸
شماره عمومی: ۳۵۹۳۳
طول: ۱۹ — عرض: ۱۱/۵
وقفی / خریداری: مقام معظم رهبری — تاریخ وقف: مهر ۸۶
ملاحظات

۱۳۵۲
مجموعه
۱- هیئت قوشچی
۲- قبلهٔ آفاق / آقا رضی قزوینی
۳- شرح بیست باب در اسطرلاب نظام الدین عبد العلی بیرجندی
۴- حسرة الفضلاء / محمد خفری

۵،۰۰۰ تومان

فهرست ما فی هذه المجموعة من الرسائل

کنند مساوی قاعدهٔ مقیاس و مقیاس را چنان نصب کنند که قاعدهٔ مقیاس
بر زمین دایرهٔ تمام منطبق شود و مخرج و مدخل ظل را از نیم دایرهٔ نشان کنند
و قوسی را که در میان هر دو نشانست تنصیف کنند و از مرکز بمنتصف خطی
اخراج کنند که آن خط خط نصف النهار باشد و چون خطی دیگر بر وی عمود سازند خط
اعتدال باشد و لا جرم دایرهٔ مذکور باین دو خط بچهار ربع منقسم شود هر ربعی از زمین دایره
را بنود قسمت می کنند و این دایره را دایرهٔ هندیه گویند و صورتش اینست
والله اعلم

و اما معرفة سمت قبله و آن نقطه تقاطع باشد میان افق بلد و دایرهٔ که بسمت
راس که گذرد و خطی که از مرکز افق باین نقطه گذرد خط سمت قبله بود گوییم
اگر بلد با مکه موافق باشد در طول سمت قبله نقطه جنوب باشد اگر عرض بلد زیادة
از عرض مکه باشد و الا نقطه شمال بود و اگر بلد در طول موافق نباشد تفاوت ما
بین الطولین را هر پانزده درجه ساعتی گیریم و الحکم از پانزده درجه باشد
هر درجه را چهار دقیقه ساعتی گیریم الخ برآید از ساعات و دقایق نگاه

دایم

داریم آنگاه روزی را رصد کنیم که آفتاب در آن روز بدرجهٔ بیست و یکم جوزا یا درجهٔ
بیست و یکم سرطان تحویل کند پس در آن روز چون از نیمروز بمقدار ساعات
و دقایق که نگاه داشته ایم بگذرد و ظل مقیاس علی خط سمت قبله بود اگر
طول بلد بیشتر از طول مکه باشد و الا پیشتر از نیمروز بمقدار ساعات و دقایق مذکور
ظل مقیاس خط سمت قبله بود و قبله در خلاف جهت ظل باشد والله اعلم بالصواب
در معرفت ابعاد و اجرام بر صد و حساب معلوم کرده اند که محیط زمین
یعنی محیط عظیمه که بر زمین فرض کنند هشت هزار فرسخ است و هر فرسخی سه میل
و هر میلی سه هزار گز و هر گزی بیست و چهار اصبع و هر اصبعی مقدار عرض شش جو معتدل
و عرض هر جوی مقدار شش تار موی یال است و قطر زمین دو هزار و پانصد و
چهل و پنج فرسخ است و مساحت تمام روی زمین هشت هزار بار هزار و سیصد و شصت
و سه هزار و ششصد و سی و شش فرسخ است و مساحت مقدار معمور از روی زمین
چهار هزار بار هزار و ششصد و هفتاد و شش هزار و هفتصد و چهل و نه فرسخ است و بعد
مقعر فلک از مرکز عالم چهل و یکهزار و نهصد و سی و شش فرسخ است و بعد محدب فلک
قمر که مقعر فلک عطارد باشد از مرکز عالم هشتاد و پنجهزار و هفتصد و سی فرسخ است
و بعد محدب فلک عطارد که مقعر فلک زهره باشد دویست و هفتاد و پنجهزار و

سیصد و بیست و نه فرسخ و بعد محدب فلک زهره که مقعر فلک شمس است سه هزار
بار هزار و ششصد و چهل و هشت هزار و هشتصد و هشتاد و دو فرسخ
و بعد محدب فلک شمس که مقعر فلک مریخ است دو هزار بار هزار و بیست و هفت
هزار و نهصد و سی و چهار فرسخ و بعد محدب فلک مریخ که مقعر فلک
مشتری است چهارده هزار بار هزار و هفتصد و هشتاد هزار و ششصد
و هشتاد و دو فرسخ و بعد محدب فلک مشتری که مقعر فلک زحل است
بیست و سه هزار بار هزار و نهصد و نود و یک هزار و دویست و پانزده
فرسخ و بعد محدب فلک زحل که مقعر فلک ثوابت است سی و سه هزار
بار هزار و پانصد و نه هزار و صد و هشتاد و هشت فرسخ و بعد
محدب فلک ثوابت که مقعر فلک اعظم است سی و سه هزار بار هزار و پانصد
و بیست و چهار هزار و ششصد و نه فرسخ اما بعد محدب فلک اعظم
از انجا که کسی نداند و همچنین معلوم کرده اند که قطر آفتاب پنج
هزار و پانصد و سی و هشت فرسخ و جرم او صد و شصت و شش
برابر جرم زمین است و قطر قمر هفتصد و سی و یک فرسخ و جرم او سی و
سبع جرم زمین است و قطر زحل چهارده هزار و چهارصد و سی

و شانزده فرسخ

٣٩

و پنج فرسخ و جرم او صد و هشتاد و دو برابر زمین است و قطر مشتری چهارده
هزار و پانصد و نود و شش فرسخ و جرم او صد و هشتاد و هشت برابر زمین
است و قطر مریخ سه هزار و هفتصد و نود و پنج فرسخ و جرم او سه برابر
زمین است و قطر زهره نهصد و شصت و شش فرسخ و جرم او مقدار ثلث
تسع زمین است و قطر عطارد صد و نه فرسخ و جرم او یک جزو از ده هزار
هزار و هفتصد و شصت و پنج جزو زمین است و اعظم ثوابت مرصوده صد و بیست
و یک و دو برابر زمین است و اصغر ثوابت مرصوده بیست و سه برابر زمین است

تمت الرسالة بعون الله الملک العزیز فی اواسط
شهر ربیع الآخر لیلة الثلثاء فی بلدة اصفهان
سنة ثمان و ستین و الف من الهجرة علی
ید اضعف عباد الله تعالی محمد تقی بن
حاجی دلیجی(؟) الدنجوانی(؟) عفی
عنهما بحق محمد و آله
صلی الله علی محمد و آله
م م م
م م